

Stockholms
universitet

BESLUT
2020-09-24

Dnr SU FV-1.1.3-2756-20

Rektor

Rikard Skårfors
FD, Utbildningsledare
Rektors kansli, Ledningssekretariatet

Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet)

Yttrande över promemorian *Möjlighet för universitet och högskolor att ställa krav på lämplighet som särskild behörighet för antagning till lärarutbildning (U2020/03981/UH)*

Stockholms universitet har av Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) anmodats att inkomma med synpunkter på promemorian *Möjlighet för universitet och högskolor att ställa krav på lämplighet som särskild behörighet för antagning till lärarutbildning (U2020/03981/UH)*.

Stockholms universitet avstyrker förslaget om införande av möjligheten att ställa krav på lämplighet som särskild behörighet för antagning till lärarutbildning, så som det föreligger i promemorian. Det främsta skälet är att det i förslaget inte framgår hur lämpligheten ska mätas och vilka urvalskriterier som skulle kunna utgöra en sådan lämplighet; ska man t.ex. pröva lämplighet för att göra den verksamhetsförlagda delen av utbildningen, och hur utför man en sådan prövning? Att låta enskilda lärosäten avgöra om och hur lämplighetsprov ska tillämpas öppnar också för ökad rättsosäkerhet och att antagningssystemet uppfattas som mindre rättvist och förutsägbart av de sökande, vilket också nämns i konsekvensbeskrivningen.

Promemorian saknar en utförlig definition av vad som avses som lämplighet för en lärarutbildning. Lämplighetsprov där sökande testas med avseende på förmågor (exempelvis de som använts i den sk försöksverksamheten) utifrån föreställningen att dessa är fasta karaktärsdrag hos individen måste dock anses som helt missriktade. Sådana förmågor bör snarare ses som kompetenser vilka en lärarutbildning ska utbilda för. Lämplighet och olämplighet för en utbildning bör inte sammanblandas med förkunskapskrav och det är mycket tveksamt om en (ofta ung) person överhuvudtaget kan bedömas med avseende på detta under ett kort ansökningstillfälle.

I skälen för förslaget lyfts fram att genomströmningen på lärarutbildningen måste öka. Stockholms universitet instämmer i att det är problematiskt att resurser satsas på studenter som inte fullföljer studierna och tar examen. Detta leder till att utbildningsplatser inte utnyttjas och fortsatt brist på förskollärare och lärare. I Universitets- och högskolerådets (UHR) rapport 2018:8 "Utvärdering av försöksverksamheten med lämplighetsbedömning av

sökande till lärarutbildning” framgår emellertid att genomströmningen och kvarvaron på de utbildningar där försöksverksamheten genomfördes inte påverkades positivt.

Promemorian gör det klart att inga extra resurser kommer att ställas till lärosätets förfogande om lämplighetsbedömning införs. Detta innebär att lärosätena vid ett införande kommer att tvingas omdisponera resurser från själva undervisningen för att kunna genomföra lämplighetsprov. Vid större lärosäten, som Stockholms universitet, skulle detta handla om betydande resurser. Med tanke på att resurser för att antalet lärarledda timmar inom lärarutbildningen snarare behöver öka än att minska, förefaller det mycket oklart om en sådan omdisponering kommer att ge den avsedda effekten med ökad genomströmning. Risken finns dessutom att ekonomiska överväganden, snarare än kvalitetsmässiga, kommer att styra om enskilda lärosäten väljer att införa lämplighetsprov eller inte. Om ett lämplighetsprov ska införas måste det därför införas på samtliga statliga högskolor och finansieras med extra anslag.

Avhopp är ofta relaterade till studentens förväntningar på utbildningen och yrket. Stockholms universitet instämmer i att lämplighetsbedömning kan ge sökande och i förlängningen antagna en bättre bild av vad lärarutbildningen innebär men anser att dessa effekter även kan erhållas med ökad studieinformation och studie- och karriärvägledning.

Studenter som under utbildningens gång visar sig olämpliga bör avvisas från utbildningen med hjälp av lärandemål och relevanta examinationsformer som har sin grund i de examensmål i högskoleförordningen som rör ”Värderingsförmåga och förhållningssätt”. Detta torde dock vara en mycket liten andel av de studenter som påbörjar lärarutbildningen i jämförelse med det stora antal studenter som brister i förkunskaper och kanske även motivation. En väg för en utbildning att få in studenter som både är motiverade och har tillräckliga förkunskaper är att erbjuda frivilliga on line-test som rör kunskaper man anser vara nödvändiga för att påbörja utbildningen. Detta är en metod som på frivillig basis kan sälla bort studenter som upptäcker att utbildningen ligger antingen på en för hög eller låg nivå, redan innan ansökningsprocessen börjat.

Stockholms universitet ställer sig tveksamt till huruvida utbildningens attraktivitet ökar med lämplighetsbedömning. Höjda krav för tillträde till utbildningen kan innebära färre behöriga sökande och därmed även färre antagna. Universitetet bedömer att läraryrkets status och dragningskraft påverkar utbildningens attraktivitet mer än vad behörighetskraven gör.

Det finns också en risk att vissa grupper av sökande missgynnas i bedömningen av lämplighet. Vid försöksverksamheten vid Linnéuniversitetet (LNU) minskade antalet antagna med utländsk bakgrund till ett program. UHR:s utvärdering visade att oproportionerligt många sökande med utländsk bakgrund bedömdes som ej lämpade vilket kan tyda på att ett lämplighetsprov kan missgynna denna grupp.

Stockholms universitet anser att lämplighet som krav för särskild behörighet möjligen skulle kunna införas, förutsatt att prövningen införs vid samtliga statliga lärosäten och att nationella riktlinjer upprättas för hur den utformas. Detta skulle kunna motverka risken att antagningssystemet uppfattas som mindre rättvist och förutsägbart och ge sökande som skulle gynnas av en sådan prövning en förbättrad chans att antas. Att lärosäten skulle komma att göra olika skulle kunna leda till att studenter söker taktiskt till vissa studieorter beroende på om lämplighetsprov görs eller inte, samt hur de i så fall är utformade. Tidigare utredningar (exempelvis tillträdesutredningen) har betonat värdet av att samma krav ställs på de sökande mellan lärosätena, och här sätts denna tanke helt ur spel.

Om lämplighetsprövning införs bör den även gälla kortare utbildningar som Kompletterande pedagogisk utbildning (KPU). Eftersom lämpligheten ska handla om att tillgodogöra sig sådana utbildningsmoment som har en direkt anknytning till den kommande yrkesutövningen som förskollärare eller lärare är det inte säkert att denna garanteras av tidigare ämnesstudier, varför det finns anledning att pröva även dessa sökandes lämplighet.

Detta beslut är i rektors ställe fattat av prorektor, professor Clas Hättstrand, i närvaro av sekretariatschef Maria Wilenius. Studeranderepresentanter har informerats och haft tillfälle att yttra sig. Övrig närvarande har varit Rikard Skårfors, Ledningssekretariatet (protokollförare).